כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת נח ■ כ"ח תשרי ה'תשע"ד ■ 02.10.2013 ■ גליון מס' 243

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

נח ואברהם "ראש קטן" ו"ראש גדול"
העולם שנח בא אליו היה עולם מקולקל וכך תיארו אותו במדרש (ב"ר כ"ה): "בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון...
המשך בעמ' 3

שו"ת קיץ
הרב יגל שליט"א מארח הפעם את הרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א בשאלה דהתמחה בה...
המשך בעמ' 3

סיפור לשבת
לכו ועזרו לעגלון!!!
מעשה נורא סיפר רבי חייקל מילצקי זצ"ל ראש ישיבת "חיי עולם": בימי נעוריי, כשלמדתי בבית המדרש...
שנייה לפני הירייה
סח רבי שלום שבדרון זצ"ל: סיפור נורא שמעתי מפי אדם גדול שהתגורר בבתי ברוידא...
המשך בעמ' 5

שביבים
■ ומניין שעד "זאת חנוכה"?
■ ומדוע נח שכח להאכיל את האריה?
■ לרכוש מצוות בכסף
■ מקור למנהג
■ "אורשת" 4
המשך בעמ' 6

נושרים כעלי שלכת

/ ד"ר יובל ברנדשטטר

המשבר האחרון בסוריה שוב העלה את קרנה של יהדות אמריקה בעיני הממשל של ארצות-הברית, שנזקק לה כדי לנסות ולהעביר החלטה לא פופולרית בבית הנבחרים. אבל מהו משקלה האמיתי של יהדות זו, ומהו עתידה? לא טוב, קובע הרב ג'ק ורטהיימר במאמר ארוך ומפורט בנושא של נישואי תערובת. חצי מאה לאחר שהחלה המגמה של נישואי תערובת, יהודים עם גויים אמריקניים, כיום היא נמצא בשיא של 50 אחוז. בהנחה שהפריון של יהדות אמריקה דומה לסביבתה, קצת למעלה משני ילדים לאשה, הרי שמדובר במגמה של אובדן בלתי הפיך, שבו רק אחד מכל שני צאצאים נשאר חלק מן העם היהודי. המגמה נראית בלתי הדירה, ומרבית יהודי אמריקה החליטו להיכנע לעובדה המוגמרת. יש המביטים במגמה בדכדוך. אי-אפשר ואף לא מקובל לעודד נישואין פנים עדתיים. רק נסיגה לגטו היהודי יכולה להפוך את המגמה. יש הרואים במגמת ההתערות דבר מבורך. בידול הוא רע, ואילו התערות היא עדות להצלחת החברה האמריקנית בקבלת היהודים לתוכה, בעוד שהנזק מצוי דווקא בהסתה נגד המשפחה המעורבת, והדרך הנכונה היא להביא את השותף הלא יהודי להצטרף לקהילה, במקום לדחות אותו ואותה. רעיונות כאלה נראים חדשניים עד כדי אבסורדיים. מאז עזרא ונחמיה מקובל על היהודים שיש להינשא בתוך העדה. לא בשל גזענות או שנאת האחר, אלא כי זו הדרך לשמור על הייחוד היהודי. הנחלת המסורת היהודית יכולה להצליח רק כאשר יש יהודים. ההיסטוריה המוכרת זרועה בלאומים שנכחדו מתוך התבוללות. הצלחת היהדות לשמור על ייחודה נבע קודם כל בשל דחיית הנישואין מחוץ לעדה, וכל הסוטה מן התקן נחשב בוגד בעיקר. לכן, הכרזת כניעה מפני נישואי התבוללות היא תופעה חסרת תקדים. יתר על כן, קבלת המגמה כתופעה שיש לחיות איתה מנוגדת לעקרונות של מרבית היהודים המאוגדים בארגונים יהודיים. משאל בקרב יהודי ניו-יורק מצא כי שלושה רבעים מהם מאמינים שחשוב מאוד להישאר יהודים. שני שליש אמרו שיפגעו קשות אם בנם או בתם יבחרו בבן זוג שאינו יהודי. הנטייה לתמוך בנישואין בתוך העדה קשורה לסוג הקהילה: בין האורתודוקסים למעלה מ-90 אחוז, בין השמרנים שני שליש ובין הרפורמים 52 אחוז. אלה ממצאים שניתן לייחס לכלל יהדות אמריקה.

הזינוק במספר נישואי תערובת החל בשנות ה-60'. הוא מגיע לשיא של 50 אחוזים בשנות האלפיים. השינוי מקביל לזה שחל בחברה האמריקנית הכללית המביטה בשלילה על התבדלות תוך עדתית. כיום, התנגדות לנישואי תערובת נתפסת כסוג של גזענות. החברה האמריקנית מקבלת יותר, דוחה פחות, מגבילה פחות, אנטישמיות הפכה למילה גסה, חלקם של היהודים בהצלחה האמריקנית הוא מעל ומעבר למספרם. המפגש הבלתי אמצעי של צעירים בגיל המתאים בחברה הכללית מביא לקשרי אהבה מחוץ לעדה. המחיצות נפלו ועמן הרצון להתבדל. התנגדות למגמה כמוה כהתנגדות למזג האוויר.

ההכלה נחלה כישלון חרוץ

אלא שההשוואה דלעיל אינה נכונה. ההחלטה עם מי להיפגש ובמי להתאהב קשורה לרצון. החלטות של זהות בן הזוג, כיווני המחשבה של הבית, חינוך, התאגדות, ועד כמה היהדות תהווה את העוגן לחיים המשותפים הן החלטות אנושיות. החברה משפיעה, אבל לא קובעת. היחיד והיחידה הם הקובעים.

מחקרים הראו כי יש קשר ישיר בין עוצמת הנוכחות היהודית בבית הילד, השייכות, החינוך, לבין הסיכוי לבחירה בבן זוג לא יהודי. אלא שגם להורים שעשו את הכל נכון יש צאצאים הבוחרים להינשא מחוץ לעדה. השפעת הבחירה הזו על ההורים של בן הזוג היהודי, במיוחד יהודים שהשקיעו והעצימו את הפן היהודי של חייהם, היא קשה.

הורים יהודיים לצאצאים שבחרו בנישואי תערובת פונים לארגונים היהודיים לעזרה, כדי להקל על בני הזוג המעורב ליטול חלק בחיי הקהילה. יש המתעקשים שהרב יקדש נישואין מעורבים, אפילו בנוכחות כומר. כאשר יש נכדים, הם תובעים לשנות את חוקי הזהות הקהילתית, ולקבל את בן הזוג הגוי כחבר שווה בקהילה היהודית. הרבנים ומנהיגות הקהילה נכנעים לתביעות, טקסי נישואין נערכים, כאילו, כולל שבע ברכות. הדלת נפתחה אל בני זוג לא יהודים להשתתף כחברים בארגונים יהודיים, נוצרה תעשייה שלמה של יועצים ושתדלנים למען החברים הלא-יהודים בארגון היהודי - מבית הכנסת ועד לקהילה וארגוני הקהילות. אסור לדבר או לרנן או להעלות על דל השפתיים את הרעיון שנישואי תערובת הם תופעה שלילית. הכל נעשה כדי שהחברים הלא יהודיים יבחרו ביהדות, וכך יגדלו את ילדיהם, והקהילה לא תידלדל.

כל זה לא באמת מועיל, כי מתברר שהסיכוי שאותם נכדים יבחרו ביהדות הוא נמוך עד קלוש. יש סטטיסטיקות שאי-אפשר להכחישן. הניסיון להכיל את בני הזוג החדשים נוחל כישלון חרוץ. הכישלון מתבטא בכל המישורים. השוואה בין צאצאי משפחות דו-יהודיות לבין משפחות חד-יהודיות מעלה כי הסיכוי להצטרף כחברים בבית כנסת הוא רבע, חמישית שומרים על כשרות, וההתארגנות היהודית יורדת לשליש, כולל תרומה לצדקה דרך ארגונים יהודיים.

כאשר מעמידים אמות מידה של השתייכות לקהילה, הדלקת נרות, תפילה פעם בחודש ורשת חברתית שהיא בעיקרה יהודית, הפער הוא הגדול ביותר. משפחות דו-יהודיות תשמורנה על רשת חברתית יהודית אצל שני שליש מן הנשאלים, אך רק אצל ששית מן המשפחות החד-יהודיות. שיוך עצמי לקהילה יהודית מורחבת נמוך אף יותר. הפיצול בין משפחה דו-יהודית וחד-יהודית הוא עמוק, ומעמיק בכל דור ודור.

הממצא המעניין בכל המחקרים הוא שהסיכוי לשמירה על הגרעין היהודי במשפחה המעורבת (ברית, הצטרפות לקהילה, שמירת חגים, חברה) עולה חדות כשהאם היא בת הזוג היהודייה. גברים יהודיים שנישאו לגויות עשו למעשה את הבחירה של נטישת היהדות, גם עבורם וגם עבור צאצאיהם.

עד כמה אפקטיבית תעשיית שמירת היהדות בקרב המשפחות המעורבות? אין עדות שההשקעה העצומה של הקהילות והארגונים היהודיים לשמר את היהדות וההשתייכות אכן משתלמת. המשפחות שזכו לחיבוק ההדוק ביותר מצד הקהילה היהודית - כולל חינוך, גנים, בתי ספר יהודי של יום ראשון, פעילויות משותפות - גם הן נטו להיעלם בסופו של דבר אל מחוץ לקהילה. בסופו של דבר 80 אחוז מן הצאצאים של משפחות מעורבות בחרו בבני זוג שאינם יהודים. לא שהם מכחישים את מוצאם היהודי, אלא שאין הם מייחסים לו שום חשיבות. מוצאם מן הקהילה היהודית אינו עוגן כלשהו עבורם. רובם מסכימים עם הקביעה כי "להיות יהודי זה חסר חשיבות מבחינתי".

המסמר אחרון בארון הקבורה של רעיון ההכלה (הקונספציה הנאורה) היא העובדה שכמיליון אמריקנים ממוצא יהודי מזהים עצמם כנוצרים לכל דבר ועניין, כפי שכבר עולה בסקר של שנת 2000. התשובה לשאלה "האם נכדיך יהיו יהודים" ידועה: לא.

ומה יהיה בעתיד? ההיסטוריה לא עוזרת. קהילות שהתבוללו עשו זאת או מלחץ או מבידוד. הקהילות היהודיות של מרכז אירופה ומערבה שעשו את ניסיון ההתבוללות נרצחו או גורשו. ברוסיה המודרנית 7 מתוך 10 יהודים ו-6 מתוך 10 יהודיות היו נשואים לגויים. אבל הרקע היהודי, הגם שדוכא, נשאר, אולי כיוון שהחברה הרוסית הזכירה להם אותו. אולם לא נראה כי ניתן להשליך מן הניסיון הרוסי-סובייטי על זה האמריקני. אין תקדים של התבוללות המונית שממנו ניתן ללמוד כיצד עוצרים את התהליך.

כפי שהדברים נראים כיום, רק האורתודוקסים והמעוגנים ביותר יישארו יהודים. בהיקף יישארו יהודים בספק, ללא עוגן של ממש, כפי שחלק מן הצאצאים כבר קוראים לעצמם - חצי יהודים, או בני-תערובת, או יהודי-פרנקנשטיין. יש מהם הדורשים את התאמת הקהילה היהודית אליהם, במקום להשיב את עצמם לחיק היהדות.

המנהיגות היהודית שסמכה את ידיה על שלילת השלילה, על הכלת הנישואין מחוץ לעדה, נכשלה. ולמרות הכישלון, איש מהם אינו מציע לשנות את ה"קונספציה". מדוע צאצאיהן של משפחות המעורבים אינם מצטרפים? כי לא פתחנו את הדלת די לרווחה, אומרים תומכי הקונספציה. הקהילות שלנו אינן מספיק פתוחות, אינן די מקבלות. יש גם איומים: אם הרב יסרב לערוך טקס כלולות דו-דתי, המשפחה תנטוש את הקהילה. רב שלא יברך את הנישואין החד-יהודיים, עלול לגלות שהחוזה שלו לא מחודש. החשש כי תורמים עתירי הון יפסיקו את תמיכתם בקהילה בשל אי-התמיכה בנישואים מעורבים, גורם לראשי קהילות להשליך עוד ועוד כסף לבור ההכלה שאין לו תחתית ואין לו תכלית.

ישנם אין ספור סיפורים של מבוכה ומבולקה שנגרמים עקב נישואי התערובת. באחת הקהילות נגף הרב על כי נשא דברים בזכות חג החנוכה והזניח את חג המולד. החיבור של חג מולד-חנוכה הופך את המועד היהודי למעין חגיגה המגחיכה את שתי הדתות. למחנכים היהודיים אין מושג מה מלמדים את הילדים בבית. המסר: כל העניין האמוני-דתי הוא חסר חשיבות, משני למה שחשוב באמת: שכולם יסתגלו וישחקו יפה ביחד. אפילו הניסיון לקדם את אתר הכרויות היהודי המקוון הפך למשל ולשנינה בקרב תומכי הנישואין המעורבים. פרסום ישראלי המכוון ליורדים שהדגיש את הסיכוי הרב לנישואים מעורבים זכה לקיתונות של רותחין מצד הקהילה היהודית המאורגנת. אחד ממפעילי "תגלית" סולק מן הקהילה, על שהעז להעלות את נושא העדפת הנישואין ליהודים בלבד. התקינות הפוליטית היא שאסור לקדם נישואים בקרב היהודים, אסור לספר בסכנות הנישואים המעורבים, ואסור בתכלית האיסור להעלות את נושא האחריות האישית של כל יהודי ויהודייה לגורל העם היהודי.

המשך בעמוד 7

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נח ואברהם
"ראש קטן" ו"ראש גדול"

/ הרב יעקב הלוי פילבר

העולם שנח בא אליו היה עולם מקולקל וכך תיארו אותו במדרש (ב"ר כ"ה): "בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון השליטו על הכל, הפרה היתה נשמעת לחורש והתלם נשמע לחורש, כיון שחטא אדם מרדו עליו: הפרה לא היתה נשמעת לחורש, והתלם לא היו נשמע לחורש" וכך מאז היה העולם הולך ומתדרדר והגיע לשיא שפלותו בימיו של נח עד שהכתוב מעיד עליו: "לא ידון רוחי באדם לעולם".

ולא רק הבריות אלא גם הטבע הושחת: "לא כשהיו זורעים היו קוצרים, אלא היו זורעים חטים וקוצרים קוצים ודרדרים". בראשית דרכו היה נח "ראש גדול" הוא לא היה אדיש למצוקות דורו, ראה אותם חורשים בידיהם עמד והתקין להם מחרשות ומגלות וקרדומות. ועל תרומתו של נח לשיפור חיי החברה קראו עליו בני דורו: "זה ינחמנו ממעשינו ומעיצבון ידינו". נח תורם לשיפור חיי החברה אך מאמציו היו לשווא, החברה השבעה משיבה לו בכפוית טובה ובמעשים של שחיתות וחמס, והפרצה הזו החלה מהגדולים, מבני השופטים ("בני האלהים"), ומשם התפשטה אל ההמונים עד שמלאה הארץ חמס. נח שהתהלך את האלקים, ועל כך אמרו חזל: "שהלך בצניעות ותמות וישרות לפני בוראו" (מדרש הגדול). לא רק שהרגיש נבגד אלא לפי המדרש (ויק"ר כז) נח נרדף מבני דורו. ועל זאת הגיב נח בהתנתקות מבני דורו, כנראה לא יכול היה לשאת את הבגידה של בני דורו, הוא לא שכח ולא סלח להם, ומאז הוא הופך ל"ראש קטן", מפסיק להיות מעורב עם בני דורו והולך ומסתגר בתוך משפחתו, וכשאומר ה' לנח: "קץ כל בשר בא לפני", אין הוא מנסה לבקש על דורו כאברהם בסדום וכמשה בחטא העגל, וכך מובא בזהר (פרשת ויקרא) "כשאמר ה' לנח קץ כל בשר בא לפני (שאלתו היחידה של נח היתה) ולי מה אתה עושה? ולא ביקש רחמים על העולם וירדו מי המבול והאבידו את בני העולם, ומפני זה נקראו "מי נח", כי בו היו תלויים שלא ביקש רחמים על העולם". וכשהקב"ה אמר לו לעשות תיבה, גם אז אין הוא יוצא אל העם להזהירו ולנסות להשיבו אלא יושב בביתו, בעוד כוונתו של הקב"ה היא שיעשה תיבה כדי שיראו אותו יושב ועוסק בה, וישאלו אותו ואולי יעשו תשובה, וכך באמת היה כשכרת ארזים הם מתכנסים אצלו ואמרים לו: נח מה אתה עושה? והוא אומר: תיבה, שאמר לי הקב"ה שמביא מבול, והם לא היו משגיחין עליו (תנחומא).

כל הסיבות שהיו לנח לכעוס על דורו היו גם לאברהם, גם אותו רדפו אנשי דורו עד שביקשו להשליכו לכבשן האש, גם הוא יכול היה להיות "ראש קטן", ולאחר שניצל מכבשן האש היה יכול להסתגר בד' אמותיו, להתנתק מכל בני דורו ולבנות לו משפחה לתפארת. אך לא כך נוהג אברהם, הוא אינו מתחשבן עם בני דורו שביקשו להורגו, אלא נוקט יוזמה כדברי הרמב"ם (הל' ע"ז פ"א): "התחיל לעמוד ולקרות בקול גדול לכל העם ולהודיעם שיש אלו-ה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד. והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר וממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען". במאמרו "ערך התחיה" (אורות עמ' קלה) מתאר הראי"ה קוק את תגובתו של אברהם: "ומציירים אנו לנו נשמה גדולה ענקית לכל מלוא שאיפותיה, את תשוקתה הכבירה לחופש ואור, את צערה החזק, את מכאובה הנמרץ על עלבון התבל - נשמת אברהם, איך היא מתמרמרת בראותה את האושר, את האור המוכן לכל, לכל חי, לכל נשמה.. איך מתפרץ הארי מהסוגר, איך נוטל הוא את מקלו בחרון, משבר את הצלמים, קורא בכח לאורה, לא-ל אחד א-ל עולם" וממשיך שם הראי"ה וכותב שאת התשוקה הזו של אברהם, לא להיות אדיש לכישלונות האדם אלא לנסות לתקן אותם, לקחה לה האומה בישראל ליסוד חיי הלאומיות שלה על פי גורלה ההיסטורי.

וכך גם אנו בתקופתנו, בצוק העתים שאנו שרויים בה, אנו מזהים את שתי הנטיות הללו, של נח ושל אברהם, כך היה לאחר הגירוש והעקירה בגוש קטיף שהיו שדרשו להתנתק מאחינו שפגעו במתיישבי גוש קטיף, לא לשכוח ולא לסלוח להם, להפסיק להיות "מתקני עולם" ולעבור להיות "ראש קטן" העושה לביתו. ולעומתם היו שחשבו אחרת שלמרות הכל יש להמשיך להיות "ראש גדול" ולפעול לטובת כלל ישראל כולו, במעורבות ושותפות בכל תחומי החברה הישראלית. כי השאלה אינה סליחה או אי סליחה, אלא השאלה היא האם מותר לנו להפקיר את אחינו הטועים והחוטאים, ועל כך כבר אמרה ברוריה לרבי מאיר (ברכות י' א'): על אותם בריונים שהיו בשכנותו של רבי מאיר שהיו מצערים אותו הרבה, ובקש רבי מאיר שימותו, ואמרה לו ברוריה אשתו: לא כתוב יתמו חוטאים, אלא "חטאים" כתוב, בקש עליהם רחמים שיחזרו בתשובה ויפסיקו להיות רשעים.

שו"ת קיץ
הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

הרב יגל שליט"א מארח הפעם את הרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א בשאלה דהתמחה בה.

נשאלתי על ידי אדם די מבוגר את השאלה הבאה:
בצעירותו לא הקפיד על שמירת מצוות. באחת הפעמים הפקידו בידו וביד חברו דוכן של אתרוגים בתל אביב למשך כמה שעות. והנה הגיע אדם לקנות אתרוג. ושילם במזומן. שידל אותו חברו: לא נגיד כלום לבעל הדוכן ונתחלק בכסף. וככה עשו. הוא אינו זוכר כיום מה היה הסכום אבל בהחלט סכום לא גדול. אפשר היה לקנות בו אז שתי קופסאות סיגריות תוצרת ארה"ב. ואולי עוד משהו. כמובן שבעל הדוכן שילם לשניים על הזמן שהחזיקו במקומו את הדוכן. סכום לא רציני למיטב זכרונו. לפי חשבוני הם היו אז נערים. במשך השנים היו לו עליות וירידות בדת וכו' ועכשיו הוא מקפיד על שמירת מצוות

והמקרה הזה מציק לו מאוד. הוא לא יודע מי היה בעל הדוכן ואיך ניתן להשיג אותו. הוא לא בטוח בשום אופן בשם המשפחה של בעל הדוכן שהיה ירושלמי ואם הוא בכלל עדיין בעולם הזה. הוא שאל אותי בהתרגשות רבה מה עליו לעשות כדי לתקן את המעשה המכוער הזה. הוא שאל אם הוא יתן צדקה בעין יפה לזכות אותו בעל דוכן אתרוגים יהיה בזה משום כפרה?

תשובה: הגמרא מציעה למי שגזל ואינו יודע ממי גזל, לעשות בכספי הגזילה "צרכי רבים". לכן אכן כדאי שיתרום את הכסף לקופת גמ"ח, בהם משתמשים בכסף שוב ושוב ומלווים אותם ליהודים, ויאמר במפורש שהכסף יהיה לזכותו של בעל הדוכן. ואני מצרף מה שכתבתי בענין הלכה זו: תשובת הגוזל ואינו יודע ממי גזל, והמסתעף לגדרי חובת השבת הגזילה לצורך התשובה.

רמב"ם פ"ד ה"ג: חמשה דברים העושה אותן אי אפשר לו שישוב בתשובה גמורה לפי שהם עונות שבין אדם לחבירו ואינו יודע חבירו שחטא לו כדי שיחזיר לו או ישאל ממנו למחול לו, ואלו הן: המקלל את הרבים ולא קלל אדם ידוע כדי שישאל ממנו כפרה, והחולק עם גנב, שלפי שאינו יודע גניבה זו של מי היא אלא הגנב גונב לרבים ומביא לו והוא לוקח, ועוד שהוא מחזיק יד הגנב ומחטיאו, והמוצא אבדה ואינו מכריז עליה עד שיחזירה לבעליה, לאחר זמן כשיעשה תשובה אינו יודע למי יחזיר, והאוכל שור עניים ויתומים ואלמנות, אלו בני אדם אמללין הם ואינן ידועים ומפורסמים וגולים מעיר לעיר ואין להם מכיר כדי שידע שור זה של מי הוא ויחזירנו לו. מדקדוק ד' הרמב"ם נראה דאלו החמשה יכולין לשוב בתשובה, אך אין תשובתן גמורה. ובס' המפתח (פרנקל) כתבו בשם ס' בארות התשובה וס' התשובה כך: אף שבגוזל ואינו יודע למי יעשה צרכי רבים (ב"ק צד,ב), מ"מ אינה תשובה גמורה. עד כאן הרשום שם, ואין הספרים הללו תח"י. ולא הבינותי, דהא אם הגוזל חברו אינו נמחל לו אם לא החזיר לו את גזילתו, (כמש"כ הר"מ בפ"ב ה"ט, וז"ל: עבירות שבין אדם לחבירו כגון החובל את חבירו או המקלל חבירו או גוזלו וכיוצא בהן, אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו), וגם אם עשה צרכי הרבים ולבסוף לא הגיע מה שעשה למי שגזלו, א"כ לכאו' לא עשה ולא כלום, כיון דכל מטרת עשיית צרכי הרבים היא לצורך זה שהנגזל יהנה ממה שעשה, כמש"כ רש"י בביצה (כט,א) והסמ"ע (חו"מ שסו,ה), ואם הנגזל לא נהנה, אזי לכאו' ביזבז ממונו סתם כך, ואין בכה"ג שום תשובה. ואם אכן הנגזל נהנה מצרכי הציבור שעשה, א"כ תשובתו גמורה, וד' הר"מ דאין תשובתו גמורה צ"ב.

והנראה בזה בב' אנפי: א) הנה בפשטות אין נמחל לאדם על גזל וכדו' אם לא ישיב לו מה שנטל ממנו מצד דא"א למחול לו כשהשני עדיין חסר והחטא ממשיך. אך אולי חסרונו אחר הוא, לא מצד שהחטא לא נמחק אלא מפני חסרון התשובה של החוטא, דהאיך נחשב שעוזב את החטא כאשר ממונו דהנגזל אצלו ולא השיבו לו. וא"כ הוא חסרון בעצם עזיבת החטא, בחרטה ובקבלה לעתיד. ולפי חידוש גדול זה, אזי הא דאמרו חכמים (בביצה כט ובב"ק צד) שאם לא יודע ממי גזל יעשה צרכי ציבור, עיקר עניינו לא כדי שהנגזל יקבל בחזרה את ממונו, אלא שהגזלן יוציא הממון מרשותו ויראה בכך שלא ממשיך להשתרש בחטאו. ואמנם אמרו הם ז"ל שלא יוציא את הממון הגזול סתם כך, אלא שינסה ע"כ גם להשיבו לנגזל, ע"י עשיית צרכי הציבור. אך עיקרו מצד החוטא, שע"כ יוציא הממון מרשותו. ולפי"ז מחוורים ד' הר"מ, דאמנם אע"פ שהנגזל לא זכה בממונו ולכן אי"ז תשובה מושלמת, אך סו"ס תשובה אית ביה, כיון דהנגזל הוציא הממון מרשותו, וההשבה להנגזל אינה חלק הכרחי בחלקי תשובת הגזלן, אלא רק מפני שע"כ נחשב שהחוטא עזב את חטאו, וכשעה צרכי הרבים נחשב שעזב חטאו. ורעיון זה, שהשבת הגזילה היא מצד התשובה דהגברא, עלה ברעיוני עפ"מ ששמעתי לבאר רעיון דומה ממו"ר הגרש"מ דיסקין זצ"ל דבבקשת המחילה איכא ב' דינים, א) מצד האיש שחטאו לו. ב) שהחוטא עצמו יעזוב חטאו ויבקש מחילה. והוכיח הוא כן מד' הר"מ פ"ב הי"א ד'החוטא לחבירו ומת חבירו קודם שיבקש מחילה מביא עשרה בני אדם ומעמידן על קברו ויאמר בפניהם חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוני זה שכך וכך עשיתי לו, ואם היה חייב לו ממון יחזירו ליורשים, לא היה יודע לו יורשין יניחנו בבית דין ויתוודה'. וחזי' דחלק מענין המחילה היא שהחוטא עצמו יבקש מחילה ויעזוב בכך את חטאו, גם כשא"א שהחוטא ימחל לו. ע"כ הדברים ששמעתי ממו"ר זצ"ל, והם שהביאוני אל בית היין למשנ"ת לעיל בס"ד. וכעת חושבני שמד' הר"מ הללו אפשר להוכיח בהחלט גם את הדברים שביארתי, דגם הוצאת הממון מרשותו היא לתועלת הוכחת עזיבת חטאו ולא בכדי שהנגזל יקבל ממונו, דהא הר"מ ז"ל נקיט דאם לא יודע מי היורשים, מניח הממון בבי"ד. ולכאו' אם עניינו להשיבו להנגזל, הו"ל דיניחו אצלו עד יבוא אליהו ותחיית המתים, כדמצינו הרבה פעמים בש"ס. ומוכח מיניה דעניינו מצד שיוציא הממון מרשותו ועי"כ יוכיח את רצינות תשובתו.

ב) עוד י"ל באופ"א דכוונת הר"מ שבכל ה' המקרים שמנה, א"א להגיע לתשובה גמורה אף אם יעשה צרכי הרבים ואף במקום שהנגזל יהנה מצרכי הרבים, והוא מטעמא אחרינא, דהא הרמב"ם כתב (בפ"ב ה"ט) שבנוסף להשבת עליו, צריך לרצותו בדברים ולבקש מחילתו, וממילא גם אם אכן עשיית צרכי הרבים תסייע בעדו להשיב את גזילתו, אך סו"ס לא ימצאנו לבקש מחילתו. ואולם מלשון הר"מ משמע דאין תשובתו מושלמת מצד שאינו יודע למי להחזיר החפץ הגזול.

ופגשתי הכא בשלהי דקיטא את הגאון רבי רפאל וולפין שליט"א, מראשי ישיבה"ק דקול תורה, ונדברתי עימו בדברי הרמב"ם, והוא יישב הדברים יפה יפה, דכוונת הר"מ היא דבתשובה איכא ב' חלקים, א) עצם התשובה. ב) הכפרה שבתשובה. והיינו דהשב בתשובה אכן התרומם בדרגתו ונחשב צדיק ע"י תשובתו, וכדאמרו בש"ס קדושין (מט,א) דהמקדש אשה על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור, מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו, ובפשטות תשובה זו מועלת, להחשיב השב כצדיק גמור, גם בעברות גזילה וחמס. אמנם בתשובה ישנו חלק נוסף, חלק הכפרה, וע"ז כתב הר"מ דעד שלא ישיב הגזילה לא יתכפר לו, אף ששב בתשובה ואף דנחשב כבר כצדיק ע"כ. ודבר זה מדוייק להפליא בד' הר"מ, שכתב: 'אין התשובה ולא יום הכפורים מכפרין אלא על עבירות שבין אדם למקום, אבל עבירות שבין אדם לחבירו כגון החובל את חבירו או המקלל חבירו או גוזלו וכיוצא בהן **אינו נמחל** לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו'. והיינו דאף שתשובת הגברא טובה היא ע"י ששב בלבבו קמיה שמיא, מ"מ לא מתכפר לו בלא להשיב הגזילה ובקשת המחילה. וזה מש"כ הר"מ דבהני ה' דברים א"א לשוב בתשובה גמורה, דאף שתשובת הגברא יכולה היא להיות מושלמת, אך תשובתו לא תסייע לו לכפרתו, כיון שלא יודע למי להחזיר מה שלקח או ממי לבקש מחילה, ודפח"ח.

סיפור לשבת

לכו ועזרו לעגלון!!!

מעשה נורא סיפר רבי חייקל מילצקי זצ"ל ראש ישיבת "חיי עולם": בימי נעוריי, כשלמדתי בבית המדרש עם החברותא באחד מלילות החורף, נכנס לשם אחד מעגלוני העיירה, וביקש: אנא עזרו לי, העגלה הכבדה התהפכה, והרצועות חונקות את הסוס המוטל על הארץ, צריכים למהר כדי שלא ייחנק. התחלנו להתווכח בינינו, האם מותר להפסיק מלימוד התורה כדי לעזור לעגלון המסכן, או שמא יגרור הדבר ביטול תורה שעוונו גדול מנשוא. לפתע שמענו קול מאחד הספסלים: בחורים לכו ועזרו לעגלון! היה זה איצ'ה - השיכור של העיירה. משראה שאין אנו שמים לב לקראתו, פנה אלינו שוב בקול רם: עזרו מיד ליהודי, ולא - לא תוכלו חס ושלום ללכת על רגליכם! ממתי הינך רב ופוסק דינים?! השבנו לו. והשיכור לא ענה. פנינו לעבר העגלה, אך משהגענו הסתבר שהסוס כבר איננו בחיים. והנה, סיים רבי חייקל את סיפורו, את רגלי האחת כבר כרתו הרופאים, ובנוגע לרגל השנייה הם מסופקים. התקיימה בי אפוא קללתו של השיכור, שלאחר פטירתו התגלה, כי היה אחד מהצדיקים הנסתרים! ונוסיף לציין לעובדא נוספת: באסיפת רבנים, מתח אחד המשתתפים קצת ביקורת על רבי אליהו חיים מייזל, רבה של לודז', שאע"פ שרבי אליהו חיים הוא גדול בתורה, בכל זאת העסקנות בצדקה וחסד גורמת לו ביטול תורה. ענה רבי חיים מבריסק: רב שסוגר את הגמרא כדי לעסוק בחסד, הרי גם בזמן שהגמרא שלו סגורה, הרי היא פתוחה לפניו. ואילו רב שלא סוגר את הגמרא בזמן שצריך לעשות חסד, בכך גם בזמן שהגמרא פתוחה לפניו, הרי היא באמת סגורה...

שנייה לפני הירייה

סח רבי שלום שבדרון זצ"ל: סיפור נורא שמעתי מפי אדם גדול שהתגורר בבתי ברוידא: כבחור, הוא היה תושב סטוצ'ין, ובימי מלחמת העולם הראשונה, הרוסים גייסוהו לצבא במלחמתם נגד הגרמנים, הם שלחו אותו יחד עם קבוצת בחורים לחזית, לא הרחק מהעיירה. אותו בחור עמד בתעלה, ולידו חייל יהודי נוסף בשנות הארבעים לחייו. כדורי מוות עפו מכל צד, ושכנו בן הארבעים נפגע מהאש ונפל. כאשר נפל שדוד, התחנן אל הבחור שיביאו לקבר ישראל. הבחור הבטיח לו ברגשי קודש שידאג לקבורתו. לאחר כרבע שעה החייל נפטר. חלפו שעות ארוכות, והקרב המשיך. הבחור החל לחשוש להבטחתו. מה אעשה? הרהר. בסערת הקרב וסכנת המוות, אזר עוז בנפשו השבורה, ובא לכלל החלטה נחושה: הבטחתי ליהודי, אקיים את דבריי אביאו לקבר ישראל ויהי מה! כיון שהיה בחור חזק קם והתרומם על רגליו, נטל את הנפטר על כתפיו, ויצא מהתעלה בריצה לכיוון העיירה. אותו יהודי סיפר לי, כי בדרכו חלף בין מחנות של קוזקים, אך בנס משום מה הם לא ראו אותו, וכך צעד עם הנפטר כרואה ואינו נראה, כשלושה קילומטרים במסירות נפש עד הכניסה לעיר. שם פגש את אחד מאנשי 'חברה קדישא', ומסר לו את הנפטר לידיו. כשסיים מצוותו, תיכף ומיד רץ בחזרה את כל הדרך, וגם עתה לא ראו אותו עד שב"ה הגיע ונכנס לחפירה ושב למקומו כאילו לא התרחש דבר.

העיירה נכבשה על ידי הגרמנים. הבחור הצדיק קיבל אישור לשוב לעיירה. חלפו ימים מועטים, הגרמנים חיפשו אחריו, וגייסו אותו לשירותם. לאיזה תפקיד? שומר בהמות. כיוון שהם ידעו שבשעת מלחמה בהמות הינן מצרך יקר לאכילה. הבחור החל בתפקידו החדש בכול כוחו. 'ביום אכלני חורב וקרח בלילה, ותדד שנתי מעיני', ויהי היום, בוקר אחד ברעותו ברחבי השדות הענקיים בקרבת העיר, הוא נקלע שנית ל"עסקי" מתים: באופק נשמע קול ירייה, והבחור הבחין איך חייל נופל תחתיו. הוא לא ראה אדם נוסף בקרבת מקום, לכן הבין כי החייל יצא לשדה ואיבד את עצמו לדעת. באותו רגע קם והחל לרוץ לעברו לנסות להציל את חייו. הבהמות לא היו במחשבותיו אלא הצלתו של האיש. כאשר הגיע אליו, הבחין שהוא עדין נושם וחי. פשט את כותנתו, קרע אותה והחל במלאכת חבישה כדי להשאירו בחיים. אך לא עלה בידו, לאחר כמה דקות החייל מת.

בעודו מתעסק בניסיונות הצלה אחרונים הגיעו חיילים, והללו ראו על הקרקע חייל הרוג, ולידו חייל נוסף. מיהרו להקיף אותם, וכפתו את הבחור הצדיק, תוך הבנה מוחלטת שהוא זה שירה למוות בחייל ההרוג... לקחו אותו לכלא צבאי וכעבור שעות בודדות הביאו אותו לבית דין צבאי, ובשיפוט מהיר גזרו דינו למוות. לפני גזר הדין, נתנו לו זכות דיבור להגן על עצמו. כמובן שהוא התחנן על נפשו כי 'אדרבא רק ביקשתי להצילו! איני מכירו, ומעולם לא היתה לי מריבה עימו. רק ראיתי מישהו נופל וחשתי

המשך בעמוד הבא...

להצילו'. תחנוניו היו כקול קורא במדבר, כי לעומתו, התובע מטעם הצבא הניח על השולחן בית המשפט ראיות רבות, לכאורה, שהוא כן הרג אותו. בקיצור, פסקו עליו דין מוות. העונש נועד להתבצע למחרת בשעה שתים עשרה, אז יעמידוהו לפני כיתת יורים. הטילו אותו כשק עצמות לצינוק. גם ללא הצינוק, לא עלה בדעתו לישון, שעות בודדות לפני הוצאתו להורג. באמצע הלילה, לפתע הוא נעמד משתומם, כי נראה לו בהקיץ או בנמנום, אותו יהודי מהסיפור הקודם, אותו חייל שהוא הביא לקבר ישראל לפני כחודשיים. 'למה אתה נפחד כל כך?' שאלו האיש, 'אל תפחד, אל תחשוש, כי בזכות שטרחת והבאת אותי לקבר ישראל תינצל. אפילו אם תעמוד בשערי מוות, לא יהרגוך'.

אמר ונעלם. האם זה דמיון או לא, לא היה לו זמן רב וכוח לחשוב. כך ראה ושמע, ודיו בכך. לקראת השעה שתים עשרה סחבו אותו מהצינוק. סגרו את עיניו במטפחת, והובילהו כברת דרך, לעבר שדה פתוח הסמוך לסטוצ'ין. העמידוהו ליד קיר מול כיתת חיילים. כאשר מחוגי השעון הצביעו שתים עשרה בדיוק, הקצין צעק: "אחד". שתק שניה וצרח: "שתים!". עוד לא הספיק להכריז "שלוש", ומרחוק הגיח ובא חייל דוהר על סוס בצעקות רמות כשהוא מנופף במטפחת שבידו: "תעמדו תמתינו!!" המתינו לבואו חצי דקה, וכאשר התקרב נפנף בידו בפיסת נייר, באומרו: "לפני שעה קלה כאשר קברנו את החייל ההוא, מצאנו בכיסו מכתב פרידה מבני משפחתו, בו כותב שמאבד את נפשו לדעת. הנה הנייר". כמובן שהסירו את המטפחת מעל פניו, והניחו לנפשו. ובאופק, אי שם ממול כיתת היורים בפאתי סטוצ'ין, התחלף הירי הרצחני בקולם הנצחי של בחורי ישראל שומרי מצוות במסירות נפש... (להגיד')

(תודה ליו"ר "עזר מציון", הרב חנניה צ'ולק הי"ו על הסיפורים המתפרסמים כאן)

שביבים / שאול שיף

ומניין שעד "זאת חנוכה"?

בגיליון "בסוד שיח" האחרון ציינו, כי ישנם הסבורים, כי עד "זאת חנוכה" זרוע פשוטה בשמים לקבל את כל אלה שבחודש תשרי לא עלה בידם, מסיבה כלשהי, לחזור בתשובה. ועל כך כותב לנו יו"ר קרן החינוך היהודי בבריטניה, מר אליעזר פרל, המעוטר בעיטורי כבוד מטעם מלכת אנגליה על פועלו בתחום החינוך, כדלהלן:

"מניין אנו יודעים שעד "זאת חנוכה" ניתן לחזור בתשובה? והשיב על כך ה"שפורנו רב", הרב הצדיק רבי שמעון ישראל פוזן שליט"א: כתוב בתהלים: "השולח אמרתו ארץ עד מהרה ירוץ דברו". "עד" בגימטרייה 74 כמספר הימים שבין יום הכיפורים לחנוכה. "מהרה" בגימטרייה 250 שווה במספרו ל-"נר" ומכאן היסוד לאמירה הנ"ל". יישר כוח.

ומדוע נח שכח להאכיל את האריה?

כתב הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א:

על הפסוק וישאר אך נח (ז, כג) כתב רש"י: "שאיחר מזונות לארי והכישו עליו".ויש להבין מדוע דוקא לאריה איחר מזונותיו? מדוע לא לבעלי חיים אחרים? וחשבתי דבר נפלא על פי הנאמר בספר עמוס (ג, ד) "הישאג אריה ביער וטרף אין לו היתן כפיר קולו ממעונתו בלתי אם לכד", ופירש רש"י שכשאריה אוחז טרף דרכו לשאוג ואינו שואג אלא אם כן לכד. ועי' ש"ס בברכות, שאין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר. ולפי זה הדבר מבואר היטב: דנח האכיל החיות על פי קולות בקשותיהם. שכאשר בעל חי הרים קולו, ידע נח שחפץ הוא לאכול, וכשהאריה לא הרים את קולו, סבר נח שאינו רעב. אך לפי האמור, האריה הוא החיה היחידה שאינו משמיע את קולו כשרוצה לאכול, אלא דוקא לאחר שמסיים לאכול. ולפיכך איחר מזונותיו.

לרכוש מצוות בכסף

מֵהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכֹּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכֹּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיוֹת (ו,כ).

נשאלת השאלה, מדוע אצל הבהמות הטהורות כתוב לשון של 'תקח לך' ואילו בבעלי החיים הטמאים כתוב 'יבואו אליך'? ותירץ הרמב"ן ואלו דבריו: הודיעו כי מעצמם יבאו לפניו שנים שנים, ולא יצטרך הוא לצוד אותם בהרים ובאיים, והוא יביאם בתיבה אחרי כן. ואחרי כן צוהו שיקח מכל הבהמה הטהורה שבעה שבעה, ובאלה לא אמר שיבאו אליו אלא שהוא יקח אותם, כי הבאים להנצל ולחיות להם זרע באים מאליהם, אבל הבאים כדי להקריב עולות לא גזר שיבאו מעצמם להשחט, אבל נח לקחם, כי הציווי של שבעה שבעה היה כדי שיוכל נח להקריב מהן קרבן. ולענ"ד נראה, שהנה נודעים דברי הזוהר הקדוש בפרשת תרומה ודברי השדי חמד שישנו ענין גדול וחשיבות רבה שהאדם ירכוש בעצמו את המצוות שעליו לקיים, ולא שיקבלם חינם. ועל כן יש לומר, שכיון שהבהמות הטהורות נועדו להקרבה לקרבן, על כן אותם 'תקח לך', היינו קיחת כסף (כמובא בגמרא בקידושין ב, א, ש"קיחה" היינו בכסף), כיון שהם למצווה. ומה שאין כן בשאר בעלי החיים הטמאים...

מקור למנהג

וַיְחִי נָחוֹר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת תֶּרַח תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת. וַיְחִי תֶּרַח שִׁבְעִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת אַבְרָם אֶת נָחוֹר (יא, כה-כו).

מכאן ראיה למנהג בני עדות המזרח לקרוא לנכד ע"ש הסבא. באשר חשבון הפסוקים מורה שנחור הסב היה חי כאשר נכדו נחור נקרא בשמו. ואגב, ראו נא ד' רש"י (ד, יז) עה"פ: 'וַיֵּדַע קַיִן אֶת אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת חֲנוֹךְ וַיְהִי בֹּנֶה עִיר וַיִּקְרָא שֵׁם הָעִיר כְּשֵׁם בְּנוֹ חֲנוֹךְ', שכתב: קין בונה עיר ויקרא שם העיר לזכר בנו חנוך. וחנוך לכאו' היה חי. וחשיב כ'זכר' (סגול מתחת לאות ז').

"אורשת" 4

עם פרוש השנה החדשה יצא לאור גיליון חדש של "אורשת" הרביעי במספר. אורשת הוא כתב עת ליהדות חברה וחינוך של מכללת "אורות ישראל", בנשיאותו של הרב פרופ' נריה גוטל שליט"א. מאז שנכנס לכהונת נשיא אורות ישראל, הוא מעשיר את הספריות התורניות בבתי ישראל בחומרים נפלאים, גדושים בביכורי תורה ומחקר, הגות וחינוך.

מעניין במיוחד מאמרו של הרב פרופ' גוטל על מורכבות יחסו של הרב צבי יהודה קוק זצ"ל לממשקי תורה ומדע.

מאמרו המשכיל של הרב יעקב אריאל שליט"א, רבה הראשי של רמת גן ונשיא רבני צוהר, דן בשאלה כיצד ללמוד וללמד תנ"ך. בסיום המאמר כותב הרב אריאל: "עלינו לגלות אחריות לנערי ישראל שילמדו תנ"ך מפי מורים ראויים ובדרך ראויה".

נושרים כעלי שלכת - המשך...

אצל הרב רק ה"למה" חסר

לא כולם נכנעים. רבים יודעים כי מסמוס העקרונות, למרות הרווח המיידי שבצידו, מוביל לאסון לאומי.

אלה שלא נכנעו חייבים לגייס לצידם את הרוב שהושתק באלימות התקינות הפוליטית - אלה שכן שותפים היום לבניין הנהדר של היהדות האמריקנית ואינם רוצים שיתמוסס כארמון חול. הם מדברים עם בניהם ובנותיהם על הצורך והחובה להמשיך את השלשלת. הם מצפים למנהיגות אמיצה שתבטא את רצונם האמיתי בשימור העם היהודי.

השיטות: קידום המשפחה הדו-יהודית כאידיאל נכסף לכל צעיר וצעירה והשקעה בחינוך יהודי ובחברה יהודית בדיוק בשנים החשובות ביותר. הטכנולוגיה המודרנית, היהודית, יכולה לעשות טוב באותה מידה שהיא גם מפילה את המחיצות עם החברה הכללית.

אין טעם בהשקעה של מאמצים כבירים באלה שכבר בחרו להתבולל. ההשקעה באלה שעדיין לא החליטו יעילה הרבה יותר. "תגלית" היא אחת ההשקעות הטובות ביותר. יש להסביר לרווקים משמעות של חיים דו-אמוניים. את האמונה יש להעלות ממש בהתחלה, לפני שקשר האהבה ממסך את הקשיים העתידיים. לא כדי לפגוע בהם, אלא כדי למנוע מהם צער וחורבן.

לא נכון לומר כי הנישואין הם עניין אישי בלבד ללא משמעות חברתית, ואף דתית-לאומית.

באשר לאלה שכבר נישאו לגויים, אין טעם בהכלה. יש להתנות את ההכלה בגיור. יש להעלות את רף הכניסה לקהילה היהודית, ולא להורידו עד כדי חוסר ערך. יש לגלות ביטחון עצמי בערך המוסף הגבוה של היות יהודים, ולדרוש השקעה עצמית מוכחת. במקום לזלזל בצעירים ולהוריד את הרף, יש להעמידו גבוה יותר, ברמה של אחריות אישית לעם היהודי, ברמה של מלחמה על החיים עצמם.

עד כאן בקיצור דבריו של הרב ורטהיימר.

חיפשתי היטב במאמר של הרב את הלמה. מדוע החליטה יהדות ארה"ב, מחציתה לפחות, כי אין צורך עוד בקיומה. חיפשתי ולא מצאתי. הרב מתאר מצב שאין לו סיבה ומסובב, כאילו יד נעלמה היא שבאה והשכיחה מן היהודים את מה שידעו יותר מאלפיים וחמש מאות שנה. מוזר ביותר שמלומד, רב הכותב מסה כה נרחבת וכה מעמיקה, "שוכח" להציג את השאלה למה.

ואז הבנתי. בכל המאמר הארוך ומנומק הזה אין אזכור של ארץ ישראל. "תגלית" אינה תוכנית של הבאת הנוער האמריקני להכיר את מולדתו ההיסטורית של העם היהודי בהתחדשותה, אלא סוג של מועדון שידוכים יהודי. היהדות של הרב ורטהיימר אינה הכמיהה לשוב לציון ולהקים בה ממלכת כהנים וגוי קדוש, אלא דת חסרת אדמה, שיכולה וצריכה לשגשג בכל מקום שבו תתקע יתד, תקים בית כנסת, תפתח גן מצויין, מפעלי הזנה לעניים, שחיטה כשרה וחברה קדישא. היהדות, אליבא דהרב ורטהיימר, מנותקת מאדמת ארץ ישראל, מירושלים, מחברון, מתל-אביב ומבאר-שבע. בטכס הכלולות של הרב ורטהיימר אין אומרים "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני" מתוך כוונה, אלא רק כשמירה על המסורת, תוך התעלמות מכך שירושלים הבנויה שרירה וקיימת. המסורת אינה מחוברת לאדמת ארץ ישראל, אלא עומדת בזכות עצמה. היהדות של ורטהיימר היא מאה אחוז גלותית, כאילו אין שיבת ציון, כאילו אין ארץ הבחירה, כאילו אין הארץ המובטחת, אלא כרעיונות מופשטים. זוהי יהדות חסרת שורשים במציאות שבה יש ארץ ישראל, שבה יש הר הבית, שבה יהודים יכולים להיות מכבים ולהתגורר בבית חורון ומודיעין, והם ריבוניים על חייהם ואדמתם.

הרב ורטהיימר אינו מכיר במדינת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי.

הרב ורטהיימר מזדהה עם הכומר מרטין לותר קינג שאמר "יש לי חלום" ו"ראיתי את הארץ המובטחת". דימויים, לא דברים מעשיים. הארץ המובטחת של ורטהיימר היא חלום בלתי מושג שאליו יש לשאוף, מקום חמים בחיק היהדות החמימה, אבל היא אינה ארץ ישראל המציאותית שבה יש עם ואדמה, תורה ועבודה, חולמים ולוחמים. זוהי היהדות שממנה נושרים היהודים כעלים בשלכת, 50 אחוז תוך 50 שנה, לא מתוך כפייה או רדיפה או שלמונים, אלא פשוט כיוון שהיא כבר אינה מעניינת אותם.

היהדות של ורטהיימר, ושל 78 אחוזים של יהדות אמריקה, היא שקר. והיהודים מצביעים ברגליים נגד השקר הזה. והא ראייה: יהדות ישראל צמחה בפקטור של 10 בתוך שלושה דורות, ואילו יהדות אמריקה מאבדת את חציה בכל דור. הגויים המסתפחים ליהודים באמריקה נשארים גויים, ונכדיהם גויים בריבוע, ואילו הגויים המסתפחים ליהודים בישראל, ובמיוחד הנשים, מבקשים להתגייר כדת משה וישראל ולהיטמע בעם ישראל, לא להפך.

כדי לתקן את המעוות, כדי להפסיק את השלכת, לא מספיק לדבר יפה ולשלוח את הילדים למועדון שידוכים בבית הלל של אוניברסיטת פנסילבניה. חייבים לשנות את הקונספציה.

פעם שאלתי את אבי היכן התגוררה משפחתו בפרנקפורט של תחילת שנות ה-30' של המאה ה-20 והאם רכשו לעצמם בית או דירה. בדירה שכורה, ענה לי. כמו כמעט כל היהודים. למה לשכור? שאלתי. כיוון שחיי הגולה הם תמיד ארעיים. האם היו הכנות מעשיות לעזוב את הדירה עוד לפני שהגיע הצו מן הגסטפו? לא, ענה אבי. לא משנה

עד כמה הגולה נוחה, וכמה היא נמשכת, היא תמיד ארעית. מנהיגות יהדות אמריקה אינה רואה באמריקה גולה ארעית. היא חושבת אותה לארץ המובטחת, ואת ארץ ישראל ל"יש לי חלום". זוהי הקונספציה שיש לשנות, וזאת במטרה להציל את יהדות ארה"ב מכליה המונית.

השיטה להשגת המטרה היא השבת הכמיהה אצל יהודי ארה"ב לארץ ישראל לעוגן של ההוויה יהודית, של הארגון היהודי, על כל סעיפיו. חינוך ליהדות ביהודה, אהבת ארץ ישראל, ואחריות לאומית כלפי העם, הארץ ותורת ישראל. ביטול הערפול של מטרות היהדות בארץ ישראל: התנחלות, התישבות, פיתוח והכנת הקרקע לעולים הבאים. הטלת האחריות לגורל העם היהודי בכל מקום, ובמיוחד בארץ ישראל, היא הארץ המובטחת, על כל ילד יהודי עם חלב אמו, בבחינת את פתח לו, ולה. כך לדוגמה, בכל חנוכה ילמדו הילדים את תולדות חנה והמכבים, בעזרת מפות, תצלומי אויר, וגוגל-אדמה, מפי מומחים לדבר. יש להוסיף כל שנה עוד רובד, ובסוף התהליך יצאו לסיור בשטח עצמו. זה עולה פחות מחופשה סטודנטיאלית בקנקון. תוצאת הלוואי של המאמץ תהיה ילדים, נכדים ונינים שיש להם מטרה בחיים, ולכן יבחרו בבני זוג שיש להם מטרות דומות.

ממשלת ישראל חייבת לראות בתהליך הכלייה של העם היהודי באמריקה תהליך אסוני לא פחות חמור מזה של תוכנית הגרעין של איראן. התוצאה הסופית זהה: אובדן פוטנציאלי של מיליוני יהודים. בהתאם - ההשקעה הדרושה.

(ראה אור במגזין השבועי הכורסא)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il